

Fənn sillabusu

İxtisasın şifri və adı: 7008001-Meşəçilik(A+B); 7006002-Aqrar mühəndislik

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Multikulturalizmə giriş

Program: ARTN-nin 07.01.2015-ci il tarixli 16 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir. 2014-cü il Dövlət standartına uyğun.

Kodu: HFS-B04.1

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: IV

Tədris yükü: cəmi: 90 saat. Auditoriya-30 saat (15 saat mühazirə, 15 saat seminar)

AKTS üzrə kredit: 3 kredit

Tədris forması: əyani

Tədrisin dili: Azərbaycan dili

II. Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, dərəcəsi və elmi adı: m.Ağayev Namiq Adinalı oğlu

E-mail ünvanı: namiq.aga@gmail.com

Məsləhət günləri və saati: 1 ci gün saat 12.00-13.00

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov 19

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

1. Heydər Əliyev, "Müstəqillik yolu", Seçilmiş fikirlər. Bakı, 1997

2. Azərbaycan Turizm və Mədəniyyət Nazirliyi. Multukulturalizn Azərbaycanda həyat tərzidir. Bakı, 2016

3. Azərbaycan Turizm və Mədəniyyət Nazirliyi. Multukulturalizn Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların adət və ənənələrinin təbliğində kitabxanaların rolu. Bakı 2012

4. Azərbaycan Turizm və Mədəniyyət Nazirliyi. Tolerantlıq. Bakı- 2015

5. Kuropyatnik A.I. Multikulturalizm. Problemi soşialnoy stabilnosti polietniçeskix obşestv. SPb., 2000, qlava 1.

6. Abdulla K., Mifdən yazıya və yaxud Gizli Dədə Qorqud. Bakı, Mütərcim, 2009

7. Mehdiyev R.Ə. Gələcəyin strategiyasını müəyyənləşdirərkən: modernləşmə xətti. Bakı, 2008

8. Abdullayev K.M. Ulu Öndər Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi kimi. Azərbaycan qəzeti, 23.07.2014. Mehdiyev R.Ə. Azərbaycan: Qloballaşma dövrünün tələbləri. Bakı, 2012

Əlavə:

9. Aslanova R. Qloballaşma və mədəni müxtəliflik. Bakı, 2004

10. Aslanova R. İslam və mədəniyyət. Bakı, 2002

11. Rüstəmov Y. Sivilizasiyaların qarşılıqlı münasibəti. Bakı, 2007

12. Niftiyev N. Azərbaycanda bigəyaşayış və multikulturalizm. Bakı, 2015

13. Həsənov Ə. Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti. Bakı, 2005

14. Abbasbəyli A. Nəcəfov E. Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi. Bakı, 2005

15. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Müxtəlif mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların qarşılıqlı əlaqələrini dərinləşdirən qloballaşma prosesi istər ölkədaxili, istər də beynəlxalq müstəvidə multikulturalizm siyasətinin əhəmiyyətini artırır. Belə ki, etnik-mədəni müxtəlifliyin genişləndiyi şəraitdə etnik, dini və mədəni tolerantlığın artmasına zəruri zəmin yaradan multikulturalizm siyasətinin alternativini olmaması açıq şəkildə özünü biruzə verir. Lakin multikulturalizm siyasətinin zəruriliyinin artdığı bir dövrdə bəzi dövlətlərdə bu və ya digər səbəblərdən həmin siyasətdən uzaqlaşmaq meyilləri yaranmaqdadır.

Multikulturalizmin bir sıra dünya dövlətlərində iflasa uğradığı bir şəraitdə Azərbaycan Respublikası multikulturalizmi özünün dövlət siyasəti bəyan etmişdir.

"Multikulturalizmə giriş" - fənlərarası bir kursdur. Bu fənn fəlsəfə, politologiya, tarix, sosiologiya, kulturologiya və digər humanitar fənlərin bir çox nəzəri müddəalardan istifadə edir. Kursun əsas məqsədi bakalavr pilləsində təhsil alan tələbələrə multikulturalizmi bir sosial hadisə, ideologiya, siyasət, həyat təzi kimi təqdim etmək, müasir dövrdə onun əhəmiyyətini göstərmək, dünya dövlətlərinin, o cümlədən Azərbaycanın multikulturalizm sahəsində tarixi təcrübəsini tədqiq etmək və tələbələr arasında tolerantlıq ənənələrini möhkəmləndirmək və inkişaf etdirməkdir.

Multikulturalizmə giriş fənni bakalavr pilləsində seçmə fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi ikinci tədris ilinin IV semestrində (15 s. müəzire, 15 s. seminar) nəzərdə tutulur.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

VIII Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C

4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görüləcəkdir.
X. Təqvim planı: Auditoriya saati-30 (15 saat mühazirə, 15 saat seminar)

No	Keçirilən mövzuların məzmunu	Müh.	Sem.	Tarix
1	<p>Mövzu 1. "Multikulturalizmə giriş" fənninin predmeti və əhəmiyyəti</p> <p>Plan: 1. Multikulturalizm sosial hadisə, siyasət modeli və həyat təzi kimi</p> <p>2. "Multikulturalizmə giriş" fənninin obyekt, predmeti və məqsədi. Onun digər ictimai elmlərlə münasibəti</p> <p>3. "Multikulturalizmə giriş" fənninin metodları</p> <p>4. "Multikulturalizmə giriş" fənninin əhəmiyyəti</p> <p>5. Multikulturalizmə liberalizm yanaşması və onun nümayəndələri</p> <p>6. Multikulturalizmə kommunitarizm yanaşması nümayəndələri</p> <p>Mənbə: [1;2;3]</p>	2	2	
2	<p>Mövzu 2. Dini müxtəliflik. Dinin mahiyyəti və onun təzahür formaları</p> <p>Plan: 1. Dinin mahiyyəti və onun meydana gəlməsinə dair nəzəriyyələr</p> <p>2. Din fərdi dünyagörüşün və ictimai şüurun forması kimi</p> <p>3. Müasir dünyada dinin yeri və roluna dair nəzəriyyələr</p> <p>4. Yeni dini hərəkatlar</p> <p>5. Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları</p> <p>6. Müasir Azərbaycanda dövlət–din münasibətləri</p> <p>Mənbə:[1;3;5;10]</p>	2	2	
3	<p>Mövzu 3. Dünya dinləri</p> <p>Plan: 1. Buddizm</p> <p>2. Xristianlıq</p> <p>3. İslam tarixi</p> <p>Mənbə: [1;2;10;]</p>	2	2	
4	<p>Mövzu 4. Milli dinlər</p> <p>Plan: 1. Zərdüştilik tarixi</p> <p>2. Yəhudilik</p> <p>3. Uzaq Şərq dinləri</p> <p>4. Cənubi Asiya dinləri</p> <p>Mənbə: [2;3;7;8;9]</p>	2	2	
5	<p>Mövzu 5. Etnik müxtəliflik və milli ideya</p> <p>Plan: 1. Etnik birliklər və onların təkamülü</p> <p>2. Etnik kimlik və milli müəyyənlik problemi</p> <p>3. Etnik dəyərlər və milli mentalitet</p> <p>4. Milli şüur və milli ideyanın formalaşmasında etnik dəyərlərin rolu</p> <p>Mənbə: [1;4;7;10]</p>	2	2	
6	<p>Mövzu 6. Multikulturalizm etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin səmərəli siyasət modeli kimi</p> <p>Plan: 1. Etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə münasibətdə mümkün siyasət modelləri: assimilyasiya, izolyasiya, aparteid və multikulturalizm</p>	2	2	

	2. Müasir dövrdə ictimai inkişafda mədəniyyətin aparıcı rolu və multikulturalizm 3. Tolerantlıq, multikulturalizm və interkulturalizm 4. Multikulturalizmin cəmiyyətin siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni inkişafına təsiri 5. Etnik-mədəni müxtəlifliyin qorunması və multikulturalizm siyasətinin ölçülməsi. miqrant inteqrasiya siyasəti indeksi (mipex) Mənbə: [2;4;10]			
7	Mövzu 7. Müasir dövrdə qərb ölkələrində etnik-mədəni müxtəliflik və onun tənzimlənməsi Plan: 1. Müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizmin vəziyyəti 2. Qərb ölkələrində etnik-mədəni müxtəlifliyə immiqrasiya prosesinin təsiri 3. Qərb ölkələrində dözümsüzlüyün, ksenofobiyanın və ayrışçılığın geniş yayılmış formaları 4. Qərb ölkələrində etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsi təcrübəsi Multikulturalizmin Kanada modeli Mənbə: [2;7;9;10]	2	2	
8	Mövzu 8. Müasir dövrdə Azərbaycanda multikulturalizm Plan: 1. Azərbaycanda multikulturalizm siyasəti modelinin formalaşmasını şərtləndirən obyektiv və subyektiv səbəblər 2. Azərbaycan multikulturalizminin əsas xüsusiyyətləri 3. Multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsində Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı Mənbə: [2;4;6;10]	1	1	
	Cəmi:30 saat	15s.	15s.	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Təlim nəticəsində tələbələrin əldə etməli olduqları təsəvvür, vərdiş və bacarıqları:

- Multikulturalizmin mahiyyətini, eləcə də onu sosial hadisə, siyasət modeli və həyat tərzi kimi başa düşməli, multikulturalizmin formalaşmasının əsas səbəbləri ilə bağlı biliklərə yiyələnəlidir.
- Dinin mahiyyətinə və onun meydana gəlməsinə dair elm dünyasında irəli sürülən nəzəriyyələrlə tanış olmalıdır.
- Sovet və post-sovet elmi məkanında, habelə beynəlxalq miqyasda əldə edilmiş nəzəri müddəalarla tanış olmalıdır, insanların tarixi birlik formaları, etnik kimlik və milli müəyyənlik problemi, etnik dəyərlər və milli mentalitet, milli şüurun və milli ideyanın formalaşmasında etnik dəyərlərin rolu barədə məlumatlar ədə etməlidir.
- Multikulturalizm siyasət modelinin mahiyyəti və əhəmiyyəti, onun assimilyasiya, izolyasiya və aparteid siyasət modelləri haqqında biliklər əldə etməli, multikulturalizmin ölkənin xarici siyasətinə təsiri, multikultural təhlükəsizlik barədə biliklər və media kimi bir sıra mühüm ictimai-siyasi əhəmiyyət kəsb edən aktual məsələlər barədə fikir yürütməyi bacarmalıdır.
- Multikulturalizmin Azərbaycan modelinin formalaşmasının obyektiv və subyektiv səbəblər xüsusiyyətləri, multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsində Azərbaycan Respublikasını beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı barədə ətraflı biliklər qazanmalıdır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- FTN 1. Multikulturalizm haqqında ümumi anlayışları, onun inkişaf mərhələlərini, bu sahədə əsas nəzəriyyələrin xüsusiyyətləri haqqında bilik əldə edəcək;
- FTN 2. Cəmiyyətdə mövcud olan etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərin qorunması istiqamətində dövlətin apardığı siyasəti öyrənəcək;
- FTN 3. Dinin mahiyyəti, onun meydana gəlməsi, müasir dünyada dinin yeri və roluna dair nəzəriyyələrlə tanış olacaqlar;
- FTN 4. Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları ilə tanış olacaqlar;

TN 5. Bir neçə Qərb ölkəsinin etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsi sahəsində apardığı təcrübə ilə tanış olacaqlar;

FTN 6. Azərbaycan Respublikasının multikulturalizm siyasətinin, sosial-mədəni proseslərin mahiyyətini, onun xüsusiyyətlərini və bu siyasətin ölkədə uğurla həyata keçirilməsinin səbəblərini təhlil edəcək; nəticə əldə edəcəklər.

XIII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimat və müzakirə;
- debat;
- müstəqil iş/araşdırma
- müstəqil təlim texnologiyalarından istifadə

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikirlərinin öyrənilməsi:

XV. İmtahan sualları

1. Multikulturalizm sosial hadisə, siyasət modeli və həyat tərzı kimi
2. "Multikulturalizmə giriş" fənninin obyektı, predmeti və məqsədi
3. "Multikulturalizmə giriş" fənninin digər ictimai elmlərlə münasibəti
4. "Multikulturalizmə giriş" fənninin əhəmiyyəti
5. Zəif və güclü multikulturalizm
6. Dinin mahiyyəti və onun meydana gəlməsi haqqında fikirlər
7. Din fərdi dünyagörüşün və ictimai şüurun forması kimi
8. Yeni dini hərəkatlar (Bəhailik, Yahovanın şahidləri)
9. Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları
10. Müasir Azərbaycanda dövlət-din münasibətləri
11. Buddizm
12. Xristianlıq
13. İslam Tarixi
14. Azərbaycanda İslam
15. Zərdüştilik
16. Yəhudilik
17. Uzaq Şərq dinləri: Konfutsiçilik, Daosizm
18. Cənubi Asiya dinləri: Hinduizm, Caynizm
19. Etnik birliklər və onların təkamülü
20. Etnik kimlik, etnik dəyərlər və milli mentalitet
21. Milli şüur, milli ideya və ideologiya
22. Etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə münasibətdə siyasət modelləri:assimilyasiya, izolyasiya, aparteid və multikulturalizm
23. Tolerantlıq, multikulturalizm və interkulturalizm
24. Multikulturalizm dövlət siyasətinin tərkib hissəsi kimi
25. Müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizm
26. Qərb ölkələrində etnik-mədəni müxtəlifliyə immiqrasiya prosesinin təsiri
27. Dözümsüzlüyün, ksenofobianın və ayrışçılığın geniş yayılmış formaları
28. Multikulturalizmin Avstraliya modeli
29. Multikulturalizmin Kanada modeli
30. Multikulturalizmin ABŞ modeli
31. Azərbaycanda multikulturalizm siyasəti modelinin formalaşması
32. Azərbaycan multikulturalizminin əsas xüsusiyyətləri
33. Multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsində Azərbaycan Respublikasını beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı
34. Heydər Əliyev Azərbaycan multikulturalizminin banisi kimi
35. Azərbaycan multikulturalizminin inkişafında İlham Əliyevin rolu

XVI. Kollokvium sualları

I Kollokvium sualları

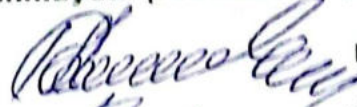
1. Multikulturalizm sosial hadisə, siyasət modeli və həyat tərzı kimi
2. "Multikulturalizmə giriş" fənninin obyektı, predmeti və məqsədi
3. "Multikulturalizmə giriş" fənninin digər icimai elmlərlə münasibəti
4. "Multikulturalizmə giriş" fənninin əhəmiyyəti
5. Zəif və güclü multikulturalizm
6. Dinin mahiyyəti və onun meydana gəlməsi haqqında fikirlər
7. Din fərdi dünyagörüşün və icimai şüurun forması kimi
8. Yeni dini hərəkatlar (Bəhailik, Yahovanın şahidləri)
9. Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları
10. Müasir Azərbaycanda dövlət–din münasibətləri

II Kollokvium sualları

1. Buddizm
2. Xristianlıq
3. İslam Tarixi
4. Azərbaycanda İslam
5. Zərdüştilik
6. Yəhudilik
7. Uzaq Şərqi dinləri: Konfutsiçilik, Daosizm
8. Cənubi Asiya dinləri: Hinduizm, Caynizm
9. Etnik birliklər və onların təkamülü
10. Etnik kimlik, etnik dəyərlər və milli mentalitet

**"S/f Multikulturalizmə giriş" fənninin sllabus 7008001-Meşəçilik(A+B);
7006002-Aqromühəndislik İxtisaslar(programı) üzrə tədris planı və fənn programı
əsasında tərtib edilmişdir. Pedaqogika, psixologiya və İncəsənət kafedrasının 13 fevral
2026-cı il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol №6).**

Fənn müəllimi:

m.N.A. Ağayev

Kafedra müdiri:

dos. A.X. Əliyev